

O. Horváth Sári

BOLOND VILÁG

– THE MARX BROTHERS –,
AVAGY NEW YORK NAPSÜTÉSE

Szabadkai Kosztolányi Dezső Színház. Ósbemutató időpontja: 2024. június 15. Játsszák: Ágyas Ádám, Búbos Dávid, Hodik Annabella, Kőműves Csaba Bence, Verebes Andrea. Dramaturg: Kiliti Krisztián. Zeneszerző: Bakk-Dávid László. Látványtervező: Hatházi Rebeka. Rendező: Bélai Marcel.

SZEREPLŐK:

CHICO
HARPO
GROUCHO
GUMMO
ZEPPO
azaz
a MARX-TESTVÉREK

A történet során az összes megjelenő egyéb szereplőt is a testvéreket játszó színészek jelenítik meg.

A darab replikái szándékosan nem kerültek kiosztásra a dráma szereplői között, ezzel is szabad kezet hagyva a mindenkori rendező szereposztást és -dramaturgiát érintő konceptuális döntéseinek. Minden egyes figurát az öt testvér játéka jelenít meg, de ennek hogyanjáról az alkotók maguk rendelkezhetnek. (Kiliti Krisztián, dramaturg)

ELSŐ ÉS EGYETLEN FELVONÁS

PROLÓGUS

Napóleon azt mondta, a történelem egy sor hazugság, mellyel mindenki egyetért. Ez volt Minnie Schoenberg, vagyis Minnie Palmer, vagyis Minnie Marx kedvenc idézete. Három neve volt és öt fia. Majdnem hat. Illetve hat. De ez az egy, a hatodik, aki az első, ő csak egy kicsit volt a fia. A többi, az a másik öt viszont túlélte őt. Ahogyan túléltek a történelmet is.

Egy bizonyos szeletét a történelemnek.

Az amerikai történelemnek.

Amiről Napóleon persze nem tudhatott semmit.

Az amerikai történelem.

Ami során számos szabadságharcost lőttek le, függetlenül attól, hogy elnök volt-e, vagy baptista lelkész; vagy ami során az ember eljutott a Holdra, vagy éppen atombombát dobott más emberekre, akik talán szintén el akartak volna jutni a Holdra. De ne siessünk ennyire előre! Még csak 1875-ben vagyunk. Minnie-nek és Frenchie-nek előbb el kell érnie Amerikát.

I. A KEZDETEK – ÚTON AZ ÁLMOK FELÉ

Ő itt Frenchie, és ő itt Minnie.

Azaz anya és apa.

A szüleink.

Kiűzettek ők is a Paradicsomból, mint előttük sokan mások.

Zsidók voltak ők is.

Mint sokan mások.

Nem mi.

A szüleink.

És a szüleink szülei.

És a szüleink szüleinek a szülei.

Jahve megbízta Mózeset, hogy az ő csodás segítségére támaszkodva vezesse ki a zsidó népet Egyiptomból, ahol 430 esztendőn át sanyargatták őket. Mózes elvezette a népet a Sínai-hegy elé, ahol Jahve szövetséget kötött Izrael népével – a néppel, amelyet kiválasztott magának, és amelynek ígéretet tett, hogy visszavezeti atyái földjére, a tejjel-mézzel folyó Kánaánba. Mózesen keresztül törvényeket is adott népének Jahve, és előírta kultuszának rendjét és kellékeit. A zsidó nép azonban többször is hűtlen lett a szövetséghez, ezért Istenük arra ítélte őket, hogy csak negyvenévi pusztai bolyongás után vonulhassanak be a megígért földre.

A különbség csak annyi, hogy szüleinket, akik elhagyták Európát, nem sanyargatta senki. De Európa addigra már szépen kigömbölyödött. Mint egy terhes nő, aki túlhordta azt, amit már rég meg kellett volna szülnie.

Akit. Akit már rég meg kellett volna szülnie.

Akit. És mikor aztán beindul a szülés, zsuppsz, ki a csatornán! Kiveti magából a gyermeket, mondván: eleget szívta már a vérem, most aztán takarodj, én biztos nem hordalak magamban egy nappal sem tovább.

Így lökte ki magából a vén Európa azt a rengeteg embert, akik, valamilyen oknál fogva, soha többé nem akartak hátra nézni.

Na, de...

Ahhoz, hogy kiűzethessünk mi is életünk rothadó Paradicsomából, ahhoz előbb meg kellene születnünk.

Ahhoz pedig, hogy megszülessünk, ahhoz valakinek...

Vagyis valakiknek...

Szexelniük kellett.

Ő itt Frenchie, és ő itt Minnie.

Azaz anya és apa.

A szüleink.

Romantikus körülmények között találkoztak. Még valahol Európában egyszerre nyúltak egy almáért a gyümölcsösnél, kezük összeért, találkozott a tekintetük, és azóta sem tudnak egymás nélkül élni. Így, kéz a kézben szálltak fel a szép, új világba tartó hajóra, és indultak bele együtt a nagy és homályos ismeretlenbe, amelynek a híre szerint vattacukor- és békeillata van, és amit mindenki csak úgy emleget, hogy: AMERIKA.

Apa és anya...

...azaz Frenchie és Minnie...

... Minnie és Frenchie...

Egyáltalán nem romantikus körülmények között találkoztak.

Frenchie New York felé tart, előtte a nyílt óceán. Viharok és napsütések követik egymást, és ahogy ringatózik a hajó, úgy ringatózik apában a hányinger és az ismerlentől való félelem.

(Frenchie sugárban hány egy vödörbe.)

Testének minden fölösleges tartalmát, úgy gondolta, hátrahagyja az utána jövőknek vagy az otthon maradóknak vagy a hajótörötteknek – ki tudja, merre sodorja majd a víz.

Víz és víz mindenhol. Mintha nem múlna az idő.

Pedig az idő a szárazföldön nagyon is rohan.

Ez a hatodik nap, már alig bír beszélni a visszaintegető gyomorsavtól.

Mi volt a hajó neve?

Nem tudom, nem emlékszem.

Anyahajó és apahajó.

A Frenchie-t öklendezés közben megpillantó Minnie azonnal beleszeretett a férfiba.

Nem fél megmutatni belseje legmélyebb rétegeit sem. Ez az én emberem! Ide nekem, kell ez a férfi!

Megmentette az életemet!

Ne túlozzon!

Majdnem beleestem a vízbe.

Jobban van?

Kezdek egy kicsit, igen, kicsit kezdek jobban lenni. Még émelygek, de csak egy kicsit.

Mindig is félt a lányoktól.

Először a lányoktól, aztán a nőktől.

(Frenchie)

Félek meghalni Európában. Maga miért menekül Amerikába?

(Minnie)

Nem menekülök. Csak megyek. Ritkán félek.

Azt hogy csinálja?

Ritkán félek, de akkor nagyon. Akkor kiadom magamból az összes félelmemet.

Én is így vagyok ezzel. Ez most a ritka alkalmak egyike volt, amikor ritkán, de akkor nagyon kiadom magamból a félelmem.

Föld! Föld a láthatáron! Látod? Föld a láthatáron!

Megérkeztünk! Megérkeztünk!

(Felcsendül az Amerikai Egyesült Államok himnusza.)

ÁMERIKA!

THE US.

The United States of America!

Az Amerikai Egyesült Államok.

Túl a polgárháborún...

Abraham Lincoln 10 éve halott.

Gyilkosság áldozata lett szegény.

Gyilkosa egy színész volt, akit kiherélt a polgárháború.

Lelkileg.

Másról nincs tudomásunk...

John Wilkes Booth vagyok, egy jómódú fiatal, híres színész, akit kiherélt a polgárháború. Lelkileg. Csak lelkileg. Be is tudom bizonyítani, ha nem hiszik. Nem hiszik?

De-de, hiszük!

Később így írtak rólam az újságok.

Meghalt Lincoln! Meghalt Lincoln! Egy színész lőtte le! Breaking news, meghalt Lincoln, egy színész volt a gyilkosa!

Bármilyen jobb, mint színésznek lenni.

Az emberek megismerték a nevem!

John Wilkes Booth!

Lincoln testőre a szünetben kiment a színházból inni egyet a kocsmába.
Booth meglátva a lehetőséget...

Megláttam, bizony!

Az elnök mögé lopakodott...

Odalopakodtam...

....és közvetlen közlről fejbe lőtte.

És közvetlen közlről fejbe lőttem!

És közvetlen közlről fejbe lőtt. Engem. Engem, aki Abraham Lincoln voltam, és ott és akkor, a színházban, tök mindegy melyik páholyban, de meghaltam.

Mondjunk érte egy imát!

Mondjatok értem egy imát!

Ámen!

Szippantsatok csak bele – íme: az álmok fővárosa.

A didergő, vacogó, elázott és megfagyott, utcaszagú álmok fővárosa.

A kiábrándult álmok fővárosa.

Az eltévedt emberek fővárosa.

Íme: New York!

Dal: FRANK SINATRA: New York, New York

II. NEW YORK

Vége a dalnak, New York egy újabb reggelre virrad.

(Minnie)

Lakást kell keresnünk.

(Frenchie)

Lakást, bizony.

Van ötleted?

Először is meg kell tanulnunk a nyelvet. Ez a könyv semmire sem volt jó. Hiába nyálaztam a lapokat, nem is így beszélnek az amerikaiak.

Apának később sem lett erőssége az angol nyelv.

Manhattan – Yorkville. Egy szegénynegyed az Upper East Side-on.

Az utcán hegedül egy vak zenész. Minden délután pontban négy órakor kezd, és este nyolcig húzza. Ha esik, behúzódik a fa alá. Soha nem hagyott ki még egy napot sem.

Szegény, de barátságos a környék.

Írek, németek és olaszok. Mintha egész Európa ebbe a kis negyedbe költözött volna.

(Antonio pizzás dobozokat cipelve éneklő a 'La donna è mobile' c. áriát.)

Halló, halló! Ti újak vagytok itt, ugye?

Újak, bizony!

Európaiak?

Európaiak. És te? Európai?

Olasz?

Si, signor!

Pizza?

Pizza és tortellini, signor! Viszik, mint a pizzát és a tortellinit!
Mióta vagy itt?

Van már három éve is, signor. Az étterem csak egy éve van meg, de mi itt vagyunk már három éve. A lányom! Hároméves. A hajón született, nemzetközi vizeken. Amerikai lett. Ha fiúnak született volna, akár elnök is lehetne!

Feleséged?

Elhagyott, signor. Megesik az ilyen. És hát ő is megesett. Ideadta a gyermeket a kezembe, és elment. Azóta nem láttam.

Sajnálom.

Ne sajnálja, signor. Szívességet tett nekem ezzel.

Szívességet?

Persze. Addig menjen az ilyen, míg nincs az életben nagyobb baj, mert ha akkor megy el, amikor a nagyobb baj van, akkor a nagyobb bajban hagyja ott az embert, és az rosszabb, mintha most, mikor nincsen nagyobb baj, csak az élet.

Mi lehet nagyobb baj az életnél?

A halál, signor.

Hogy hívnak?

Antonio. És magát?

Samuel, Samuel Marx.

God bless you, Samuel Marx.

God bless you, Antonio.

(Antonio füttyülve folytatja az áriát.)

A vak rendületlenül hegedül. A hangjegyek be-beréselődnek a falakba, a résekbe, és mint az apró egerek, belakják a lakást.

(Minnie egy pár férficipővel érkezik.)

Nézd, mit találtam! Vadonatúj!

Úristen, mennyibe került?

Találtam.

Újonnan?

Hát, ha úgy hagyták ott, újonnan, akkor újonnan.

Elloptad?

Mit képzelsz, te?

Vagy ami még rosszabb...

Ki ne mondd!

Elcsábultál?

Hova csábultam volna el?

Találkoztam az olasszal. Antonióval. Épp hogy betették a lábukat Amerikába, elhagyta a felesége.

Antonio? A pizzás?

Pizzás és tortellinis.

Annak annyi szeretője van, mint égen a csillag! Három nővel is hempergett, mire elérték Amerikát. Hárommal. A hajón. Egy gyermeke a hajón született, három pedig a hajón fogant. Szegény asszonyok teljesen összezavarodtak. Attól féltek, hogy elítélik őket embercsempészetért.

Hárommal?

Hárommal. Mint a tricolor. Állítólag kiállt a hajó orrába, és üvöltözött Istennel. Az Antonio.

Neked adom, Istenem, a zöldet, és büszkén hordom tovább a kéket, a pirosat és a fehérét. A csillagot és a szalagot!

Félt nagyon az amerikai istentől. Nem mondták el neki, hogy isten csak egy van.

Ide nekem a csillagot és a szalagot! A szalagokat!

Aztán meg elájult, úgyhogy a felesége csak a szárazföldön tudta megverni a három nő miatt. Vedd fel, a sarki cipésztől kaptam, jó szívvel adta. Azt mondja, látja, mennyire szeretsz engem.

Szeretlek téged?

A sarki cipész mondja, nem én.

Hát, ha a sarki cipész mondja, én elhiszem.

Ha a sarki cipész mondja, én is elhiszem.

És te mit mondasz?

Én azt mondom, hogy vedd fel a cipőt, lássuk, jó-e a méret.

Odakint a vak rendületlenül hegedült.

Na most, Frenchie felvette a cipőt, de valahogy nem bírt megállni a lábán.

Mindig kibillent. Vagy előre vagy hátra.

A réseken bekúszó hangjegyek ráragadtak a cipőjére...

... a cipője talpára...

... elkapták a cipőfűzőjét is...

Nem bírok leállni! Mi történik?

Hova mész, Sam?

Én nem tudom, nem én csinálom, esküszöm, nem én csinálom.

A réseken egyre több és több hangjegy préselte át magát. Már nemcsak a cipőket lepték el, hanem Frenchie derekát is.

Azt hiszem, kilazult a derekam. A csípőm.

A cipőd?

A csípőm! Jézusereje, ne hagyj el!

A hangjegyek már egymáson is átgázoltak. A vékonyka rések meglazultak, így egyre szélesebb utakat törtek maguknak. A vak csak hegedült, és hegedült, Frenchie pedig teljesen elvesztette a kontrollt a teste felett.

Hiszen te táncolsz!

Mit csinálok?

Táncolsz!

Én táncolok? Ugyan!

De-de, táncolsz.

Azt se tudom, mi az a tánc!

Táncolsz!

Táncolok! Úristen, táncolok!

Nem is tudtam, hogy tudsz táncolni!

Én sem!

Ez volt a harmadik alkalom, hogy elvesztette a kontrollt a teste fölött. Az első, a hányás és a második, a hosszantartó ölelés között nem volt nagy különbség, lévén, hogy egy időben történtek még a hajón.

Tudod, Minnie, én csak az első héten hánytam a hajózás miatt. Utána már azért hánytam, mert megláttalak.

Tessék?

Megláttalak, és rosszul lettem.

Ne felejtjük el, hogy apának nem erőssége a beszéd.

Se a nyelvtan, se a szókincs.

Megláttalak, és rosszul lettem. És én addig hánytam tőled, amíg meg nem érkeztünk Amerikába, mert amikor megérkeztünk Amerikába, akkor már nem féltem attól, hogy nem szeretsz. Mert addigra már tudtam, hogy szeretsz. És most itt van ez a cipő a sarki cipésztől, és bevallom, egy kicsit szé-
dülök már tőle.

Egy kicsit már én is kezdek szédülni tőled.

A családi legenda szerint, ha nem abban a rozoga házban élnek, ahol kellő mennyiségű repedés van a falakban, akkor a hangjegyek nem tudták volna bepréselni magukat, és akkor apánk és anyánk nem estek volna véglegesen egymás karjaiba.

Minnie, én döntöttem.

Miről döntöttél?

Feleségül foglak venni.

Na, és ha én nem akarom?

Nem akarod?

Hát persze hogy akarom!

1884: Frenchie és Minnie elkezdnek együtt hinni és együtt remélni. Az amerikaiak istene mondta rájuk az áment.

Ha lesz gyerekünk, ő már amerikai lesz. Igazi amerikai.

Szegény anyánk csak később jött rá, hogy azért, mert valaki Amerikában született, még nem lesz amerikai. Legalábbis az olyan amerikaiak szerint, akiknek az anyjuk, az apjuk, a nagyapjuk és a nagyanyjuk is Amerikában született.

A táncoló cipőkből nem lehet megélni, úgyhogy apa szabóként helyezkedt el Manhattan egy nem annyira szegény területén, mint ahol ők laktak.

Nyitva vannak?

Természetesen, sir. Miben segíthetek?

Ön szabó?

Természetesen, sir. Miben segíthetek?

Varratni szeretnék. Ruhát.

Természetesen, sir. Milyenben segíthetek?

Pillantson bele a nagykönyvbe. John Stith Pemberton.

Igen, sir. Ezek szerint járt már nálunk.

Ezek szerint.

Megkérdezhetem, mikor történt a méretfelvétel?

Valami gond van?

Attól tartok. Vagyis gond nincs, de valami van.

Mi van?

A nagykönyvben van egy szám.

Igen?

És ott áll ön.

Igen?

Persze, csak így szemre, de mintha olyan, hogy azt hiszem, hogy ez a szám, meg az, hogy ön úgy-ahogy, az úgy nem nagyon stimmel.

Kövér vagyok?

Természetesen, sir. Mármost nem kövér, de a méretet újra felvinném. Csak ha nincs ellenére.

Maga francia?

Franciaországból származom.

Akkor magának elhiszem, hogy meghíztam. Akkor? Újra vesz?

Természetesen, sir.

Nem tagadom, elhanyagoltam magam mostanában. Sok a munka.

A munka jó, sir, ha sok, főleg, ha jól is keres vele az ember. Mármint isten ments, hogy turkáljak a zsebében, mármint abban a zsebében, amelyikben pénz is van, már ha ott tartja, sir.

Ott tartom.

Akkor isten ments, hogy turkáljak benne!

Mit mondott, hogy hívják?

Nem mondtam, sir.

Miért nem mondta?

Nem kérdezte, sir. Ahhoz, hogy elkészüljön ez az öltöny, nincs szükség a nevemre, az önére viszont annál inkább.

Akkor hogy hívjam, ha magához akarok szólni?

Eddig is nagyon jól megoldottuk, sir, a feleségem szerint úgy is jobb, ha csendben maradok, mert néha elszólom magam.

Hogyan szólja el magát?

Hülyeséggel.

Tehát házas.

Két éve, sir.

Gyerek?

Egy hónapos, sir, és sokat sír.

De gondolom, neki van neve.

És hogy hívják?

Manfred, sir.

Jól van, Frenchie.

Frenchie?

Francia, nem?

Igen, sir.

Akkor Frenchie.

Így lett Frenchie-ből Frenchie.

Maga tetszik nekem, Frenchie. Van nálam valami. Tudja, mi ez?

Nem, sir.

Ez egy olyan dolog, ami még soha nem volt.

De itt van, sir, a kezében tartja.

Most már van, itt van, de korábban nem volt. Fél éve még nem volt. Pár hónapja még nem volt. Mint a maga gyereke, Frenchie.

Mint a kicsi Manfred.

Mint a kicsi Manfred. Ez Frenchie, kérem szépen, kóladió.

John Stith Pemberton. 1865 áprilisában egy ütközet során szablyával okozott mellkasi sérülést szenvedett. Fájdalmait morfiummal próbálta enyhíteni, és hamarosan a szer függőjévé vált. 1866-ban, miközben megoldást keresett függősége megszüntetésére, fájdalomcsillapítókkal kezdett el kísérletezni, amik ópiummentes alternatívaként szolgálhattak volna a morfium helyett.

Utána kokacserjével kísérleteztem.

Ebben az időben a drogfüggőség, a depresszió és az alkoholizmus jellemző volt a polgárháborús veteránokra, de a társadalom nem tulajdonított különösebben nagy jelentőséget ennek. Pemberton készítményét nőknek és olyan ülőmunkát végzőknek hirdették, akik súlyos levertségben szenvednek.

Az ital elkészítéséhez szükséges utasítássor leegyszerűsítve abból áll, hogy a bázis szirupot szénsavas vízzel keverjük össze.

Pemberton ezután úgy döntött, hogy az italt nem gyógyszerként, hanem üdítőitalként árulja tovább.

Ajándék! Mert szimpatikus nekem. Az lesz a neve, hogy Coca-Cola. Két c-vel, és hullámos betűkkel fogjuk a palackokra írni. Annyira amerikai, mint a szabadság!

III. SZABADSÁGSZOBOR – MANFRÉD HALÁLA – A KÉTELY

1886! Pörögnek az események! Amerika büszkén kihúzza hátát, mikor felfedik a szabadság szimbólumát!

A Coca-Colát!

A Szabadság-szobrot!

350 darabban szállították, 214 csomagban, összeállítása négy hónapig tartott. 1886. október 28-án az Egyesült Államok elnöke, Grover Cleveland leplezte le több ezer néző előtt.

A nőként ábrázolt Szabadság egy fáklyát tart a jobbában és egy táblát a baljában.

Látod ezt, Minnie? Milyen hatalmas! És büszke! Büszke amerikai! Látod, Manfred?

Sam, azt hiszem, baj van.

A büszke nő!

Sam, nagyon nagy baj van... Manfred...

Mi az?

Nem lélegzik.

Mi történt? Semmi. Nem lélegzik. Az előbb, amikor idenéztem, még rendben volt minden, most meg... nem tudom, nem tudom, mi történhetett. Jeges lett a tekintete.

Segítség, halló, segítség!

Mindenki a szobrot nézi. A Szabadság-szobor bálványként int az emberek felé, mindenki boldog és mosolyog, mindenki ünnepel.

Segítség, halló, segítség!

Itt a Coca-Cola, a friss Coca-Cola!

Szabad a bejárás a szoborhoz! Vegyék és igyák!

Segítség, halló, segítség!

Maga orvos?

Mióta nem lélegzik?

Nem tudom, én tényleg nem tudom, nem történt semmi, nem csináltam semmit, és ő sem csinált semmit.

Hívjanak mentőt!

Meg tudja menteni? Meg tudja menteni? Mondjon már valamit, meg tudja menteni?! Válaszoljon már, az istenért! Válaszoljon!!! Miért nem válaszol?

Sam, miért nem válaszol? Legalább te válaszolj! Mondj már valamit az isten szerelmére! Mondj már valamit!

Egy láthatatlan kéz megfogja Minnie Marx vállát, és leülteti a földre.

Bevándorlók?

Sam Marx bólint, merev tekintettel nézi a földet. Nem pislog, nem szól.

A papírjaik rendben vannak? Hol született a gyermek?

Manfred Marx Amerikában született 1886-ban, szeptemberben. Aznap halt meg, amikor felavatták a Szabadság-szobrot.

Manfred amerikai. Itt született.

Akik itt halnak meg papír nélkül... kiviszik őket a városból, és tömegsírba rakják őket. Az egyik szomszédom az udvarán temette el a feleségét.

Rendben vannak a papírjaink.

Biztos?

Biztos.

Csak segíteni akarok. Ha bármi adódik, ha bármi olyan adódik... itt a névjegykártyám.

Miért?

Csak segíteni akarok.

Maga ügyvéd?

Ügyvéd vagyok. Brooklynben lakom.

Nem érdekel a pénze, uram.

Persze, senkit sem érdekel a pénz.

Jöjjön el hozzám, ha.

Hogy kell eltemetni?

Tessék?

Hogy kell eltemetni?

A gyermeket?

Bárkit. Hogyan kell?

Hány éves?

Húsz.

Még nem halt meg senkije?

Samuel Marx rázza a fejét, merev tekintettel nézi a földet. Nem pislog, nem szól. Még nem halt meg soha senkije.

Azt hitte, az amerikai álmhoz nem kell lehajtania a fejét, azt hitte, Amerikában ébren álmodik az ember, és a Jóisten is ébren tart mindenkit.

Lehet, jobb lenne hazamenni.

Manhattanben laknak?

Jobb lenne hazamenni, Németországba. A feleségem német. Hol van Minnie? Minnie, hol vagy?

Egy láthatatlan kéz megfogta Minnie Marx vállát, felhúzta a sokkot kapott nőt a földről, és elindította, az isten tudja, hogy hova.

Minnie, hol vagy?

Minnie Marx az óceán partján töltötte az éjszakát. Onnan nézte a felkelő Nap sugarait.

Miközben felkelt a Nap, Manfred örökre a felhők fölé költözött.

Egy halvány fénysugár mutatta útját a csillagokig.

Az emberek azt hiszik, hogy a halottaik fentről figyelik őket, ahogy ők tovább küszködnek a poros Földön, miközben egyszerre nyelik a szmogot és a könnyeiket.

De mit láthat egy alig pár hónapos csecsemő?

Mit láthat egy alig pár hónapos csecsemő, aki még azelőtt távozott, hogy bármit is megtanult volna az életről?

Csak azt szeretném mondani, hogy nincsen... hogy nincsen udvarunk. Társasházban lakunk, egy kis lakásban. Udvar nélkül.

Nincsen udvaruk?

Nincsen, sir. Sajnálom. Még csak egy kis földdarab sincsen, amire azt mondhatnánk, hogy udvar.

Mióta élnek abban a házban? Ahol nincs udvar.

Három éve. Nem gondoltunk bele, hogy egyszer jól jönne majd egy udvar. Azt szeretném kérdezni, sir... mi lenne, ha esetleg ez az állapot, hogy nincs udvar hogy ez az udvar nélküli állapot arra ösztökélne, hogy visszamenjünk a szép európai kertes házukba, ha, mondjuk, így döntenénk, akkor Manfrédot hogyan? Szabad lenne Manfrédot felvinni a hajóra ilyen állapotban?

Több hét az út, Mr. Marx.

Manfrédot akkor sem viheti fel a hajóra.

Nemsokára indul egy hajó. Pár óra, és indul vissza Európába.

Vissza akar menni?

Csak ha Manfrédot is...

Attól tartok, Mr. Marx, a hajóra nem vihetik fel a halott fiúkat.

És ha csak alszik? Sokat és egyfolytában?

Inkább oldjuk meg más módon az ügyet.

Nincs más ötletem, sir. Szegény vagyok, és buta. És a nyelvet sem értem még pontosan.

Nem is fogja soha...

Nem akadály.

Fölöslegesnek tűnhet ez a figura. De Apának és Anyának segített papírokat szerezni, hogy eltemethessék Manfredot.

Mit kér érte cserébe?

Semmit.

Életem legnehezebb időszakában talákoztam egy emberrel. Ügyvéd volt, és őszinte. Segített, de nem kért cserébe semmit.

A bevándorlás nem kéjutazás.

Sokba kerül.

Annak, aki eléri a partot, vámot kell fizetnie.

Apa és anya megfizették a vámot.

Megpróbálták nem gyűlölni Amerikát.

Hisz ők akarták.

És ha nem akarták volna, ők sem találkoztak volna egymással.

Az életük mellett szerelmük is mérlegre került.

Egyszerre csak azon kapták magukat, hogy nem tudják, mit is akarnak egymástól.

Mit is akarnak Amerikától.

És azt se tudták, mit akarnak saját maguktól.

A kétely hangja kegyetlen.

Nincs tekintettel semmire.

Se igazságra, se valóságra.

Mi van, ha a hajó tehet mindenről?

Vagy az óceán?

(Minnie)

Kint a nyílt vizeken minden olyan romantikusnak tűnt.

(Frenchie)

Kint a nyílt vizeken minden olyan félelmetesnek tűnt.

Mi van, ha csak beképzelttem?

Mi van, ha csak megijedtem?

Ha csak az tetszett benne, hogy nem vagyok egyedül?

És miközben méléztak, fülük szélén végigsimított a szellő.

Manfred?

Minnie?

Frenchie? (*Csend*) Manfred?

Egy hajókürt zökkentette ki őket a bambulásból.

Mikor hazaértetek, és egymás szemébe néztek, elszégyellték magukat.

Honnan jött egyáltalán a gondolat?

Hogy ők ne illenének össze?

Azok után, amit együtt a hajón átéltek: hányás, szédülés, aztán a parton: csípőrészálás, repülő cipők és falat vajú hangjegyek...

IV. AZ ÖT FIÚ SZÜLETÉSE

Most képzeljék el, hogy egy filmet néznek. És a filmben a szerelmes pár éppen hazaér. Vagy egy hotelszobában huppannak le az ágyra, egyre megy. Az a lényeg, hogy a képzeletükben, amit most maguk elé vetítenek, abban a térben, amit látnak, legyen benne egy hatalmas ágy.

Egy franciaágy.

Vagy egy németágy.

Mert egy francia–német pár pár pillanattal később egymásnak esnek.

És ahogy az a filmekben lenni szokott...

Kivéve a pornóban...

A kamera lassan és érzékletesen elfordul a párról, hogy megcsodálhassa az adott szoba egyik sarkát, esetleg függönyét.

A pornót meg ugye pont azért nézi az ember, hogy a szoba sarkán kívül végre mást is lásson.

A Marx családban felgyorsultak az események!

Egymás után, mint egy futószalagról, gyorsan huppantak bele Frenchie ölébe a kis Marxok. Szegény anyánk alig bírta az iramot. Egy kufirc, egy szülés, egy kufirc, egy szülés, egy kufirc, elszédülés.

1887

És megszületett az első!

Hogy dögölne meg minden férfi, aki ezt teszi egy nővel! Áhhhh...

Chico.

Fiú! Fiam született!

1888

És megszületett a második!

Hogy dögölne meg minden férfi, aki ezt teszi egy nővel! Áhhhh...

Harpo.

Fiú! Fiam született!

1890

És megszületett a harmadik!

Hogy dögölne meg minden férfi, aki ezt teszi egy nővel! Áhhhh...

Groucho.

Fiú! Fiam született!

1892

És megszületett a negyedik!

Hogy dögölne meg minden férfi, aki ezt teszi egy nővel! Áhhhh...

Gummo.

Fiú! Fiam született!

1901

És megszületett az ötödik!

Hogy dögölne meg minden férfi, aki ezt teszi egy nővel! Áhhhh...

Zeppo.

El fogok ájulni.

És elájult.

Anyánk egész délután arra várt, hogy apánk térjen már magához a sokkból.

Nem belőled jöttek ki ebben a rohamtempóban, ne játszd itt a primadonnát! Tessék, fogd meg őket, neveld, míg hagyják! Mert nemsokára már nem hagyják. Akkor meg már hiába kezdesz el gondolkodni, hogy hol rontottad el.

Anyá, mi az, hogy Ku-Klux-Klán?

Na tessék, erről beszéltem! Hol hallottad ezt a szót?

A KKK tagjai egymást esküvel a legszigorúbb titoktartásra kötelezték, és titkosan, álarcban gyilkolták meg az általuk gyűlölt feketéket.

A KKK-tagok nemcsak a színes bőrűeket üldözték, hanem a bevándorló katolikusokat is.

Meg a bevándorló zsidókat.

Meg a bevándorló spanyol ajkúakat.

És így került sorra mindenki.

Mindenki, aki bevándorló.

Aki bevándorló a KKK-tagjai szerint.

Vagyis mindenki, aki akár csak 5 perccel is, de később érkezett Amerikába, mint ők.

Frenchie, bújtass el, de kurva gyorsan!

Antonio!

Három szellem üldöz, Frenchie! Nem vagyok bolond! Nem messze innét kukákat borogattak és égettek. Még a mosómedvék is szétszéledtek. Mondom! Három szellem, ilyen lepedős szellem. Azt kiabálták utánam, hogy puta meirda tu puta espanol!

De hát te nem is vagy spanyol.

Hát ez az! Én olasz vagyok, Frenchie, olasz! Annyira vagyok olasz, mint amennyire te német.

Az én vagyok.

Annyira vagyok olasz, mint amennyire Minnie német, te meg francia, Frenchie. Nagyon!

Mondd meg nekik, hogy olasz vagy.

Mondtam nekik, meg sem hallották. Semmit sem hallanak a lepedők miatt. Takarja a fülüket. Pedig üvöltöttem: Antonio! Pizza és tortellini! Tortellini és pizza! Tortellini és tortellini! Pizza és pizza! Erre még dühösebbek lettek. Frenchie, én még nem láttam olyan embert, aki ne nyugodott volna le, ha

olasz kajákat kezdenek el emlegetni. De ezek csak őrjöngtek. Én meg csak ordítom, hogy: Pasta, gelato, Szentatya! Segíts, kérlek, zavard el őket!

De hát én zsidó vagyok, Antonio.

Énmiattam buzi is lehetsz, Frenchie, de itt most az életem a tét! Nem kurvára mindegy, hogy azért ölnek-e meg, mert buzi vagy, vagy azért, mert zsidó?

Apának volt egy trükkje.

Antonio, van egy trükköm.

Varázslat?

Varázslat.

Hallod? Ezek már ők! A Kusz-usz-kán.

Kapaszkodj belém, Antonio!

Normálisak vagytok? Samuel Marx, teszed le azon nyomban az Antoniót!

Mit csinálunk, Frenchie?

Táncolunk, Antonio, táncolunk!

Apánk derékon ragadta az Antoniót, és a táncoló cipőivel kitáncolta magát az etnikai konfliktusból.

Kapaszkodj, Antonio!

Kapaszkodok, Frenchie.

A táncoló cipők az épület falára szálltak.

Felszteppelték apát és Antoniót a tűzlépcső mellett egészen a harmadik emeletig, ahol éppen nyitva volt az ablak. A nyitott ablakon bekukucsáltak.

Szex!

A másik olasz szomszédunk éppen továbbörökítette a génjeit.

Szex!

Közben a Ku-Klux-Klán megérkezett a ház elé.

Szex!

Halkabban basszatok, hé! Itt van alattunk a Kusz-kusz-kán!

Szex!

Hol vagy, Frenchie?

Minnie!

Apa, nem tudott leállni.

Már megint a cipő! Mehetnékje van!

A két épület között egy zsinór volt kifeszítve.

Azon száradtak a fehérneműk.

Apa cipője végigsiklott a kötélén.

Az összes ruha leesett a földre.

Egyenesen a klántagokra.

Neszték nektek, lepedők!

Bátor lett az Antonio.

Fasza vagy, Frenchie!

Szerencsétlen KKK-tagokat teljesen ellepték a környékbeli bevándorlók fehéreneműi.

A cipők, apával együtt, rászálltak a földön fetrengőkre.

És végigtáncoltak rajtuk.

Antonio kurjongatott.

Apa táncolt.

Megdöglesz, Kusz-kusz-kán!

Szerencsétlen fickók a lepedők alatt nem kaptak rendesen levegőt. Ledobták magukról a textilt, és lám, mi történt...

Hát, ez egy fekete!

Hát, ez egy zsidó!

Hát, ez egy meleg!

Te, Antonio, honnan tudod, hogy meleg?

Látszik az rajtuk, Frenchie, nekem elhited, olasz vagyok.

A lepedőtlen fekete meglátta a lepedőtlen zsidót.

A lepedőtlen zsidó meglátta a lepedőtlen meleget.

A lepedőtlen meleg meglátta a lepedőtlen feketét.

A lepedőtlen, lelepleződött klántagok döbbenetesen néztek egymásra.

És felkiáltottak:

United Colors of Benetton!

Majd egymást kezdték el kergetni.

Jobb, ha futsz, Kusz-kusz-kán, mielőtt seggbe basz az Antonio!

Antonio! Nyughass!

De apa cipői továbbra sem tudtak leállni.

Már megint a cipő! Mehetnékje van!

Apa végül pontban éjfélkor ért haza.

Hullafáradt volt, és holsápadt.

Minnie...

Igen?

Miközben keringtem, mint gólyafos a levegőben, véletlenül megtanultam az alkotmányt.

Hogy mit csináltál?

Megtanultam az alkotmányt.

Mit csináltál?

Megtanultam az amerikai alkotmányt.

Jézusmária, de minek?

Nem tudom, Minnie, de nagyon félek.

Apa annyira félt, hogy nem amerikainak nézik, hogy egy éjszaka alatt az agya beszippantotta a teljes amerikai alkotmányt.

Apa, mi az, hogy alkotmány?

Alkotmány alatt általában a társadalom működésével kapcsolatos érdekek és célok egy alaptörvényben megjelenő összességét értjük. A preambulum leírja az alkotmány öt célját. Ami:

Az államok közti jobb összhang megteremtése.

Igazság és béke biztosítása.

Támadások elleni védekezés.

A nép jólétének előtérbe helyezése.

A szabadság biztosítása.

Miért tudom én ezt, Minnie?

Kész, költözünk! Pakolni, gyerünk, egykettő. Eddig tűrtem, Frenchie.

Anya idegei teljesen kikészültek.

New York nem New York többé. Vagyis nem úgy New York, mint mikor megérkeztünk.

Gyűlölnek itt mindenkit, aki más.

Pedig New Yorkban mindenki más.

Ettől lett New York New York.

A fehérek gyűlölnek a feketéket, a keresztények gyűlölnek a zsidókat.

A protestánsok gyűlölnek a katolikusokat.

És mindenki gyűlöl azokat, akik később érkeztek Amerikába, mint ők maguk.

A szomszéd sem vesz már minket emberszámba.

Korszakváltás.

Kalap, kabát, indulás!

Pá-pá, Manhattan!

Pá-pá, New York!

Dal: All That Jazz

V. CHICAGO 1.

Üdv, retkes Chicago!

New Yorkhoz képest egy szürke város.

Szürke, ami még jobban felnagyítja a különbségeket.

És az éhséget.

Anyá, mióta itt vagyunk Chicagóban, valahogy másféléket álmodom, mint mikor New Yorkban voltunk.

Chicagóban másról álmodik az ember.

Chicagóban arról álmodik az ember, hogy New Yorkba mehessen. Vagy Los Angelesbe.

De mi Chicagóban vagyunk.

Bandaharcok.

Menekülés a rendőrség elől.

Nem mintha elkövettünk volna bármit is...

Dühös főbérlok.

Durva kocsmák.

Festett nők.

Feslett, nem festett.

Gyilkos madámok.

Meg a szüfrazsettek.

Meg a szüfrazsettek!

Felélénkült a nők választójogát követelő mozgalom, élükön Alice Paullal.

Levadászták a magányosan lődörgő férfiakat az utcákon.

Engem pont azon a napon kergettek meg, amikor elkezdtem szőrösödni.

Tiltakozó felvonulásokat tartottak a nagyobb városokban.

Mint például Chicagóban.

Mint például Chicagóban.

Nő vagyok, és felvonulok.

Menetelek, hogy megtehessem azt, amit eddig nem tehettem meg.

Nem engedték?

Jogilag nem. És másképp se.

Megalakul a militáns Nemzeti Nőpárt.

Chico azonnal jelentkezett, hogy be szeretne lépni.

Azonnal.

Rögtön.

Meghallottam, hogy „nőpárt”, és éreztem, hogy oda kell mennem.

Bespriccelte magát illattal.

Khmmmm... khmmmm...

Bebeszelte magának a hódítás sikerét.

Egy meggy mag meg még egy meggy mag... Kipp-kopp, ki kopog...

Belépett az ajtón.

Hahó, csókolózni jöttem!

És szembetalálta magát egy serpenyővel.

Aztarossebbes kurva anyád!

A militáns Nemzeti Nőpárt tagjai félreérthetetlen módon tudomására hozták, hogy ő...

Én...

Nem nő.

Nem vagyok nő.

Akkor?

Mi akkor?

Takarodj vissza a gittegyletbe! Érdekel egyáltalán a politika?

Dehogyan érdekel. De nem is az van kiírva az ajtóra, hogy „Érdekel a politika, amit nők csinálnak”. Az van kiírva az ajtóra, hogy „nőpárti”.

És valóban.

Az egyik kis szüfrazsett elírta.

Ki nem tud itt helyesen írni?

És még ezek akarnak szavazni...

Zeppónak ehhez képest sokkal nagyobb sikere volt a nőknél.

Anyánk kedvenc fia.

Anya, én úgy szeretlek.

Én is, drágám.

Gyermekkorának krónikája életveszélyes menekülések és szökések sorozatából állt.

És a fogadásokból.

Addig nem tudott nyugodni, amíg nem tett fogadást minden lóra, ami aznap versenyben volt.

Ha ma veszítek, akkor holnap nyeresre számíthatok, és ha ma nyerek, akkor holnap is nyerhetek.

Tehetségét inkább a lóverseny-fogadások esélyszámítására használta, mint a törtek szorzására.

Nem ment neki az iskola.

Nem megy nekem az iskola.

Ott is hagyta.

Ott is hagyom.

Úgyis kirúgták.

Úgyis kirúgtak, akkor meg? Akkor lennék hülye, ha ennek ellenére minden nap beülnék az iskolapadba.

Balhéi az állandó és szüntelen *keresés* körül forogtak.

A fiatal Gummo ír, német, olasz vagy bármilyen más nemzet akcentusát hibátlanul magára öltötte. Így próbálta elkerülni a negyeden belüli ellenségeskedéseket.

De mégis gyakran lilára verték.

Szegény Gummo mindig összetévesztette az utcasarkokat. Valamikor azért verték meg, mert az írek között a londoni sznobok akcentusával beszélt.

Vagy mert boldog Szent Patrik-napot kívánt egy skót kismamának.

Vagy mikor nem kívánt boldog Szent Patrik-napot egy ír kismamának, mert azt hitte, hogy skót.

Máskor meg, mert a németek között adta a franciát.

Vagy a franciák között a németet.

Vagy mert spanyolnak nézett egy portugál nénit, akinek csak segíteni akart átjutni egy forgalmas utca egyik oldaláról a másikra.

Vagy mert oroszul kívánt egészséget egy lengyel borbélynak, aki lehajtott egy kupicával, mielőtt nekilátott volna az első vendégének aznap.

Nem volt olyan közösség, amelyik ne utált volna valakit. Olyan is előfordult, hogy egy nemzet önmagát gyűlölte a legjobban. Például a kelet-európai kis-államokból kivándoroltak.

Velük volt a legnehezebb. Ha látták, hogy szegény kis Gummót egy másik nemzethez tartozó valaki megverte, ők is azonnal odarohantak pár rúgás és ütés erejéig. Nem akartak lemaradni.

Gummo azt hitte, elég, ha mindenkinek megtanulja a nyelvét, vagy legalább is megtanulja, hogyan imitálja a másik nyelvét, hogy az otthonosan érezhesse magát a társaságában. De azzal nem számolt, hogy sokakból éppen az otthonosság érzete az, ami előhossa az agressziót.

Gummo végül olyannyira összezavarodott, és megijedt, hogy többet nem volt hajlandó megszólalni.

Igazad van, öcskös, a szavakat nem érdemes elfecsérelni!

Groucho.

Természeténél fogva komoly és elgondolkodtató ember volt.

Elgondolkodtatok már valaha azon, hogy vajon hová tűnnek a szavak, ha kiradírozzuk őket? Belegondolt már ebbe valaki – valaha? Mert én belegondoltam.

Az elméje szüntelenül zakatolt.

Sosem volt szüksége társaságra.

Jól kijövök magammal.

Unta az embereket.

Mit unta...! Megvetette őket.

Nem vettette meg őket. Csak félt tőlük. Mindenkitől. Chicago túl durva volt neki.

Nem tehetek róla. A természet és a saját gondolataim sosem hazudnak. Vagy csak ritkán. Annyira ritkán, hogy szinte soha.

Anyánk bele is betegedett a gondolatba, hogy örök életére egyedül marad szegény Groucho.

Az lenne a legnagyobb boldogságom!

Harpo.

Szelíd, de tette kész ember.

Szelíd voltam, és tette kész.

Viszont gyakran unatkozott.

Valójában, szinte mindig unatkozott.

Szinte mindig és nagyon unatkoztam.

Olyankor, mikor nagyon unatkozott, mindig egy széken üldögélt.

Egy széken üldögéltem, és hintáztam előre-hátra.

Előre-hátra hintáztott.

És az előre-hátra hintázó szék, az előre és hátra közepén, pont a kettő peremén, megállt.

A szék nem mozdult.

Se előre, se hátra.

Megállt.

És ilyenkor az idő is megállt.

Ez volt Harpo trükkje.

Megállítottam az időt!

Ilyenkor nem unatkozott.

Sőt, egészen lázba jött. Ilyenkor megmutatkozott az igazi, a tette kész énje.

De mivel az idő állt, ezt senkinek sem tudta megmutatni.

Se anyának, se apának.

Anya, apa! Megállítottam az időt!

Ilyenkor, mikor az unalmától megszabadult, apa és anya nem tudtak válaszolni. És mikor anya és apa – vagy bárki más – nem tudtak válaszolni, akkor Harpo egyedül érezte magát. Nagyon egyedül.

Magányosnak.

Úgyhogy Harpo kénytelen volt választani az unalom és a magány között.

Az emberiség, a történelem és a fronton harcoló katonák örömeire pedig Harpo az unalmat választotta.

És az idő telt tovább.

Anya, apa... én tényleg megállítottam az időt.

Elhisszük, drágám, de majd állítsd vissza!

Minnie, itt sem jobb, mint ott, ahonnan jöttünk. A gyerekeink teljesen szét hullanak. Az egyik minden pénzünket elszórja sportfogadásokon, a másikat nem láttam már három hete, és amikor véletlenül hazatéved, mindig pia- és pi... nő szaga van, nem érdekli semmi, csak a pi... nők, a harmadik már maga sem tudja, kicsoda, minden pillanatban másnak mutatja magát, és olyan erős az akcentusa, hogy néha már én sem értem, mit akar mondani, főleg mióta egyáltalán nem beszél, a negyedik nem csinál semmit, csak ül, miközben világbékére vágyik, amiben nem léteznek emberek, az ötödik meg... azt hiszem, teljesen becsavarodott.

Állj!

És ez volt az a pillanat, amikor apánk kétségbeesése nemcsak, hogy átragadt anyánkra, de olyannyira eluralkodott rajta, hogy úgy döntött, eddig és ne tovább.

Rendbe kell szednie a gyerekeit.

Sőt. Nem csak a gyerekeit. Az egész országot!

VI. WASHINGTON

Minnie, hova csomagolunk?

Megyünk Washingtonba. Munkát ajánlott az elnök.

Az elnök?

Valójában megírta az elnöknek, hogy mostantól kezdve ő, Minnie Marx lesz az új személyi asszisztense, és ez nem vita tárgya.

Csss! Anyának munkát ajánlott az elnök.

Melyik?

Az amerikai, te hülye.

Ki most az amerikai elnök?

Csak Mr. Presidentnek neveztük. Olyan gyorsan cserélődnek, teljesen felesleges koptatni a nevükkel a memóriát.

Mr. President lánya, Alice így emlékezett vissza a korabeli hangulatra.

A fogyasztói társadalom fejlődését egyre nyomasztóbb légkör jellemezte, miközben a Fehér Ház dolgozószobái tele vannak cimborákkal...

(Zeppo)

Alice?

Igen?

Csodaországból?

Nem.

Gyere, és szeress belém!

Nem megyek, és nem szeretek.

Kérlek.

Nem.

Szépen kérlek. Tudom, hogy egy politikus lánya vagy, de engem ez egyáltalán, de egyáltalán nem zavar. Tudod, engem a szex sokkal jobban érdekel, mint a lélek.

Te meg ki vagy egyáltalán?

Egy kiábrándult részeg. Mondd, Alice, milyen az élet Csodaországban? Ebben a kurva nagy és kurva fehér házban?

Alice erre már nem válaszolt. Hanem folytatta semmitmondó naplóbejegyzését:

Alig lehetett levegőt venni a dohányfüsttől, a kezekben kártya és pókerzseton.

Valaki kártyát mondott?

Chico...

Jé, egy nő! Na, mi a helyzet?

Én csajom, ne zavarod össze a sármoddal.

A kisöcsém. Néha modortalan. Miről beszélgettek?

Amerikáról.

Imádom Amerikát!

(Mr. President)

Szarok bele!

(Minnie)

Elnök úr! Tessék lejönni onnan! Beszakad a vitrin, és agyon nyomja Amerika Alapító Atyáit!

Én, Minnie, ma mulatni akarok, és mulatni is fogok! Szivar, whiskey, kártya, kártya, kártya. Emeled vagy tartod?

Emelem.

Tartom.

All in.

A kurva anyád!

Nem megmondtam nektek délután, hogy jól el lesztek picsázva a pókerben?! De megmondtam nektek délután, hogy jól el lesztek picsázva a pókerben, de ti nem hittetek, nem hittetek nekem! És ez a ti hibátok.

Hogy?

Hogy nem hisztek nekem. Pedig én úgy, de úgy szeretlek titeket! Ti vagytok az én kedves kis népemből egy darabka, egy szeletecske, egy falatka, egy rész kis zsidócsalád, és velem együtt vagytok egy egész. Én népem, én népem, én igen nagy népem! Gyónjátok meg nekem bűneiteket, és én megbocsátok, ha ellenem vétkeztetek. Mi az? Miért pirosodtál el? Pirosodtál, miért pirosodtál el?

Részeg vagyok.

Nem kifogás.

De nagyon. Nagyon részegek vagyunk.

Semmi puccskísérlet?

Nincs, uram.

De biztos?

Biztos, uram.

Akkor jó. Még sosem mondtam nektek, drága alattvalóim.... kollégáim... népem... ne értsetek félre, de mégiscsak én vagyok az elnök. Az amerikai. Van valami, amiről jobb, ha tudtok.

Igen?

Igen.

Mi lenne az?

Nem lenne, hanem mi az. Így helyes a kérdés.

Mi az?

Ekkora a faszom.

És ezzel elájult.

És ezzel elájultam, és bevertem a fejem, miközben szívrohamot kaptam, és ott és helyben, benn a Fehér Házban, tök mindegy, melyik elnök voltam, de meghaltam.

A kurva életbe!

Mr. President váratlanul meghalt.

A kurva életbe!

Gyorsan, fussatok a Mr. Alelnökért!

Gyorsan, gyorsan!

Woodrow Wilson azonnal felébresztik az éjszaka közepén.

(Woodrow Wilson)

Mi a picasa?

Meghalt Taft.

Úgy tűnik, anya emlékezett az elnök nevére.

Anya soha nem felejtett el semmit.

Ki az a Taft?

William Howard Taft, uram. Az Amerikai Egyesült Államok elnöke. Volt.

Ja, igen, tényleg. És mi van vele, rosszul van? Én mondtam neki, hogy ne keverje a piát.

Meghalt.

Taft meghalt?

Pár perccel ezelőtt, uram.

Egy csomó pénzzel lóg nekem. Ki fogja megadni, ha ő halott?

Úgy tudom, uram, nincsenek anyagi gondjai.

Persze hogy nincsenek, de attól még tartozik. Ez nem a pénzről szól, hanem a becsületről. A férfiasságról. A lojalitásról. Ez olyan, mint nőknél a szülés. Presztízskérdés.

Uram, fel kell kelnie, és le kell tennie az esküt. Mától ön az Amerikai Egyesült Államok elnöke.

Biztos?

Igen, uram.

Ezer százalék?

Ön az alelnök, uram.

És ez nem maradhatna így?

Nem, uram.

Van magánál Biblia?

Parancsoljon.

Ugye, tudja, hogy ateista vagyok?

Tudom, uram.

És azt is tudja, hogy buzi vagyok?

Azt is, uram.

De ha hozzáérek, remélem, nem égeti meg a kezem.

Nem hiszem, uram.

Hú, de idegesítő maga, Marx!

Köszönöm, uram. Ezt már nagyon sokan mondták, uram.

Mondhatom? Mondom.

Le kell térdelnie.

Így jó?

Jó.

Hűséget fogadok a Zászlómnak és a köztársaságnak, amelyet jelképez: egy és oszthatatlan Nemzet, amely szabadságot és igazságosságot nyújt mindenkinek.

Ez nem a jó szöveg, uram.

Mert?

Nem emlékszik?

Úgy nézek ki, mint aki igen?

Tavaly módosították a szöveget.

Ki a faszom?

Maga.

Az én kurva anyám. Diktálja, mit mondjak. És ne élvezze ennyire a helyzetet!

Nem élvezem, uram.

És ne hazudjon nekem!

Diktálom, uram... Majdnem bedőltem magának, uram... Tudom, mire megy ki a játék...

Mire?

Azt akarja, hogy én mondjam el előbb a szöveget, hátha akkor én leszek az elnök...

Eszembe se jutott...

Ismerem már magát, uram...

Nem akarok elnök lenni. Ennél már csak egy szarabb pozíció van a világon, és most nem az oroszokra gondolok. Tudja, kire gondolok?

Tudom, uram.

Kire gondolok?

A pápára, uram.

A pápára.

Ne aggódjon, uram, pápának lenni sokkal, de sokkal rosszabb, mint amerikai elnöknek lenni. Öné csak a második legrosszabb munka a világon, nem az első.

Így van. Mert ha megjelenik a Szentatya, mi az első dolog, ami mindenkinek eszébe jut?

Hogy a Szentatya nem dughat.

Hogy beszél, az istenért!?

Maga mondta ezt, uram, pár napja, amikor ráhugyzott a pókerasztalra. Jut eszembe, ki kell tisztíttatni a pókerasztalt.

Inkább vegyen egy újat! Kettőt. Inkább vegyen kettőt!

Felkészült, uram?

Felkészültem?

Fel.

Akkor essünk túl rajta.

Jól térdel?

Soha jobban. Hűséget fogadok az Amerikai Egyesült Államok Zászlájának és a köztársaságnak, amelyet jelképez: egy és oszthatatlan Nemzet az Isten színe előtt, amely szabadságot és igazságosságot nyújt mindenkinek.

Tökéletes volt, uram.

Akkor most már alhatok tovább?

Mint a bunda, uram.

Jó éjszakát! Nem megy haza?

Mostantól mindig maga mellett leszek.

Nem kezdhethné holnap a mellettem levést?

Attól tartok, nem.

Meddig kell elnöknek lennem?

Négy évig, uram, vagy amíg le nem lövik.

Attól tartok, nem lesz akkora szerencsém...

Nem is volt...

VII. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

Az első világháború kitörésekor az USA semlegesnek nyilvánította magát, de hadianyagot szállított az Antantnak, főleg Nagy-Britanniának. Woodrow Wilson elnök átvette a külügyminiszteri funkciókat is.

Ami azt jelentette, hogy anyáknak kétszer annyi munkája lett.

Háromszor.

Mert időközben apa is besegített.

Próbált besegíteni.

Mr. Woodrow Wilson President figyelmeztette Németországot, hogyha tengeralattjárói amerikai hajókat is megtámadnak, a hadüzenetet kockáztatják.

De anyáknak volt ennél nagyobb baja is.

Anyá, ha Amerika is beszáll az első világháborúba, én oda megyek.

Gummónak ez volt az első mondata Chicago óta.

Hová?

A háborúba. Bármi jobb, mint színésznek lenni.

Miért mondod, hogy első világháború? Lesz második is?

Van akkora pechünk.

Vigyázz magadra, öcsi! Meg ne öljön az ellenség! Különben én ölök meg, ha megengeded nekik, hogy kinyírjanak.

Vigyázz magadra, öcsi!

Gyere ide!

Indulnom kell.

Gyere!

Apa, már várnak.

Nem kell hanyatt-homlok belerohanni a halálba, rendben? Háborúba méész. A nagy háborúba. Olyan háborúba, ami még sosem volt, mióta ember él a Földön, egy olyan háborúba, ami biztos nem ismétlődik meg még egyszer. A világháború Európában van. Európa pedig Amerikán kívül van. Ott van az ellenség egyik fele. De az ellenség másik fele is Európában van. Az eu-

rópaiak sokkal jobban hasonlítanak egymásra, mint ahogy azt ők magukról gondolják. Ne keverd össze őket! Te már amerikai vagy. Még mindig zsidó, de legalább már amerikai. Tudod, kik vannak még Európában? A szüleim. Franciák. Ők a jó oldalon állnak. Anyád szülei németek. Ők a rossz oldalon állnak. Ha most Európában lennénk, anyád és én ellenségek lennénk. Ezért jó Amerikában élni, mert itt nem vagyunk ellenségek. Itt mi összetartozunk. Fénykép. Apám és anyám. Ha esetleg látod őket, mutasd meg nekik ezt a képet, és mondd meg nekik, hogy élek. És azt is mondd meg nekik, hogy ha nem akarnak a németek ellen háborúzni, szálljanak fel egy hajóra, de minél hamarabb. Nem lehet tudni, ki nyer. Vagy hogy nyer-e egyáltalán valaki. Onnan fogod tudni, hogy ők azok, mikor belenézel a szemükbe, engem fogsz viszontlátni a tekintetükben.

És Gummo elment.

Gummo.

Anyá!

Gummo, Manfred.

A gyász és a fájdalom gyakran rúgta gyomorszájon anyánkat.

És tökön apánkat.

Olyankor reflexszerűen az óceán felé indultak.

És olyankor, mikor reflexszerűen az óceán felé indultak, nekünk kellett őket finoman visszaterelni a kontinens pereméről.

Le ne essél, édesanyám, a világnak is van vége, és mi, a fiaid nem szeretnénk, ha elvesznél a végtelen mélységben.

Néha láttuk rajta, hogy elveszett, de nem a világ mélységében, hanem önmagában.

Vastag burok.

Mint a magzatot.

A születéskor.

De ez a burok, ez, ami ilyenkor körbevette anyánkat, nem a születést óvta, hanem a halált idomította és édesgette egyre közelebb magához.

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

Mikor anyánk elfelejtette zsidó származását, ezt ismételte.

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

Új istent keresett magának.

Már nem tudott hinni a régiben.

Új parancsolatoknak akart engedelmessé válni.

Már nem tudott hinni a régiben.

Új életre volt szüksége.

Mert már nem tudott hinni.

Míg Gummo a háborúba, addig mi a háború *elől* menekültünk.

Azért, hogy elkerüljük a besorozást, Countryside közelébe költöztünk, és ott gazdálkodni kezdtünk.

(Antonio)

Szilánk ment a lábamba!

(Gummo)

Ez egy repesz.

Segítség!

Repez. Gránaté.

Artériát talált?

Szerencsére nem. De ne mozogj!

Félek, signor, hogy soha nem látom viszont a feleségemet. A feleségeimet. Mi lesz majd azokkal a szerencsétlen asszonyokkal? Olyan sokan vannak, mint égen a csillag. És a gyerekek? El se tudja képzelni, milyen szapora egy ember voltam én. Nem számítottak a körülmények, állandóan basznom kellett. Ne értse félre, signor, de én szó szerint bárkit megbaszok. Elcsábulás fajta vagyok, de nem tehetek róla, higgye el! Isten hibája ez is, mint ahogy a háború is Isten hibája. Hogy hagyhatta ez az átkozott Isten, hogy gránátokat dobogáljunk egymásra ismeretlenül?

Antonio?

Si, signor, honnan tudja? Sam? Samuel Marx?

A fia vagyok.

Melyik? Mindegy is... Apád itt van?

Nincs, signor.

Kár, rég láttam, mindig szívesen elbeszélgettem vele. Azt hiszem, meg fogok halni.

Dehogy fogsz meghalni, Antonio!

Szarrá bombáznak minket, signor.

Ide figyelj, Antonio, figyelsz?

Ez most fájni fog. Gondolj valami szépre!

Szépre gondolk. Pizzára gondolk, signor, pizzára és tortellinire.

Fájt?

A retkes zsidó kurva anyját az ilyennek! Hát nem fájdalmat okoznak szégyény Antoniónak? Nem elég sorscsapás az összes feleségem? Ments meg, uram, minket!

Jobb?

Jön bele vissza az élet. A vérem. Nézze, signor, halkán, ott kúszik az ellenség! Közlegény, látja? Egy magyar. Olyan a színe, mint az enyém, mint az olasz, de engem nem csapnak ám be. Gyomron lőtték. Már akkor itt volt, amikor idehuppantam a robbanástól. Biztos, nagyot vétkezett, ha így bünteti az Isten. Olyan nemzetből származik ő is, hogy sose volt igazi hazája. Akiket szeret az Isten, azokat egy pillanat alatt öli meg.

Hogy hívnak?

Ne beszéljen vele, signor.

Hogy hívnak?

János.

Magyar vagy, ugye?

Az vagyok.

Hány éves?

Tizenhat.

A legjobb kor, signor, kár, hogy nem élheti végig. Ave Maria, János!

Meg fogok halni, ugye, uram?

Mint a kutya, signor.

Antonio.

Ő kérdezte, signor, én csak nem hazudtam.

Tudom, hogy meg fogok halni. Az előbb, az előbb láttam magam előtt Máriaát, és láttam, ahogy betakar, és vigasztalni próbál. Nagyon félek a haláltól, uram.

Ne gondolj ilyenekre, János! Hogy néz ki a hazád?

Dal: Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarország!

Mennünk kellene, signor.

Menj!

Nem jön?

Nem megyek.

Ha visszajut Amerikába, signor, látogasson meg! Már ha én is visszajutok.

Megvárom veled a halált.

Ne legyen bolond, uram.

Gummo egy napig ült a közlegény mellett, míg végre eljött érte a halál.

Hé, Gummo, mesélj, mit láttál?

Milyen volt a háborúban?

Szerintem a remény belülről fakad, ha szabad az ember, és ha van világ a fejében. Mostantól csak nevetni akarok.

VIII. ALKOHOLTILALOM – AL CAPONE – CHICAGO

A világháború után az embereknek egy erős és magabiztos vezetőre volt szükségük!

Woodrow Wilson.

Kerüljük el azt, amit nem szeretnénk, hogy megtörténjen. Egy újabb háborút. Egy újabb mészárlást. Egy újabb felesleges pusztítását az emberiségnek... És torzítását a léleknek... Ki akarná ezt még egyszer átélni? Vagy akár először? Az új szlogen: „Amerika dolga az üzlet”. Minden másra ott van Európa.

A gazdasági fellendülés elsősorban a nagyvárosokat érintette.

Úgyhogy visszamentünk Washingtonba.

Sajnos nem.

Nem?

Úgyhogy visszamentünk Chicagóba.

Chicagóba?

Chicagóba.

A faszomat!

A sűrke város.

Ahol már mindent ismertünk.

Bandaharcok.

Menekülés a rendőrség elől.

Nem mintha csináltunk volna bármit is...

Dühös főbérnök.

Durva kocsmák.

Festett nők.

Feslett, nem festett.

Gyilkos madámok.

Meg a szüfrazsettek.

De nem egészen...

Időközben elszabadult a pokol.

A bandaharcokból mészárlások lettek.

A rendőrség menekül.

Nem mintha tehettek volna bármi egyebet.

1920. január 17-e sötét nap volt az amerikai mentálhigiénia számára.

Az ország teljes területén betiltották az alkoholos italok fogyasztását.

Előállítását...

...és terjesztését.

Kezeket fel, mit dugdosol!

Az alkoholtilalom legnagyobb következménye a szervezett bűnözés iparrá válása volt.

Én semmit!

Apa, ki az az Al Capone?

A Sebhelyesarcú.

A chicagói gengszter.

Markában tartotta egész Chicagót.

Mit dugdosol, kisgyerek?

Már egy éve felnőtt férfi vagyok.

Mit dugdosol, felnőtt férfi?

Semmi közöd hozzá.

Ne kekeckedj! Mi van a kezvedben?

Semmi.

Mi van a zsebedben?

Semmi.

Mutasd!

Fura egy figura maga.

Te dugdosol, és én vagyok a fura figura?

Így neveztük el őt.

Fura bácsi.

Mutasd! Gyerünk, mutasd!

Fura bácsi felé tartotta a papírtasakot.

Aha, mégiscsak van itt valami.

Mondom, hogy semmi.

De hát érzem.

Fura bácsi jól rámarkolt a valamire a zacskóban. Egy SEMMI felirat volt, szivacsból kivágva.

Én mondtam.

Fordulj a fal felé, terpeszállás. És ez?

Ott is van valami.

Érzem, hogy van itt valami.

Ezt most jól érzi.

És elővett a zakójából egy VALAMI feliratú szivacsot.

Minnie, ki az a fura bácsi, aki Harpo valamijét markolássza?

Hey, signor!

Antonio!

Ronda egy város, mi? Viszont tele van új nővel. És asszonyokkal. Üzletet is nyitottam.

Pizza és tortellini?

Pénzmosás és fegyverkereskedelem, signor.

Antonio!

Ne lebegtesd a lelkiismeretet az arcom előtt, Frenchie! Tudod, hány gyermek van nekem? És hogy még mennyi van kilátásban? Chicago tele van új nővel. Akik még nem ismerik az igazi Antoniót.

A meglévőket sem tudod eltartani.

Ez Amerika, signor. Nem ezért jöttünk ide, és túrtuk a vad óceán morajlását? És mi van a te gyerekeiddel, Frenchie?

A gyerekek? Jól vannak. Felnőttek. Lefoglalják magukat az étellel. Ott vannak, ők azok. Akik azzal a Fura bácsival beszélgetnek.

Hogy mi vagy, öcskös?

Al Capone fia.

Te? Az enyém?

A magáé? Hát, ha maga a nagy Al Capone, akkor a magáé.

Én vagyok a nagy Al Capone.

Mint kiderült, a Fura bácsi Mr. Al volt.

Akkor azt hiszem, jobb, ha most menekülőre fogom.

Állj! Ismeritek azt a szót, hogy showbiznisz?

Kinézett bennünket magának.

Kicsit.

Tudjátok, mit jelent?

Azt, hogy eladni a lelket.

Dehogy! Azt jelenti, boldoggá tenni másokat, miközben magunkat is boldoggá tesszük. Boldoggá és persze gazdaggá! Az önök fiai egytől egyig betömhetnek egy bizonyos piaci rést.

Beálltunk Al Capone bandájába.

Vagyis hát, megalapítottuk Al Capone bandáját.

Mi voltunk Al Capone bandája.

Al Capone bandája, amin keresztül a bandavezér a szórakoztatóipari térképre is felkerült.

Ahogy mi is.

Valójában miattunk került fel.

Mikor ezeket a fiúkat nézik az emberek, elfelejtik az életüket.

A rosszat.

A csúnyát.

A borúsat.

Az egyik legismertebb számunkat a néhai Mr. President úrtól loptuk.

„Ekkora a faszom. Elájultam, bevertem a fejem, miközben szívrohamot kaptam, és ott és helyben, benn a Fehér Házban, tök mindegy, melyik elnök voltam, de meghaltam.”

Imádták az emberek!

Komédiások lettünk.

A Capone-bűnszervezet körülbelül ezer tagot számlált, az alvilági tevékenységek közül érdekeltek voltak a szeszcsempészetben, a szerencsejátékban és a prostitúcióban.

De ezekhez nekünk semmi közünk nem volt.

Semmi.

Mi csak szórakoztunk.

És szórakoztattunk.

Szépen lassan mindenki megtanulta a nevünket Chicagóban.

Marx testvérek.

Marx testvérek.

Marx testvérek.

Még nem jött el a televízió korszaka.

Úgyhogy még csak a rádió mondta be, hogy istenek vagyunk.

Fellépés fellépés hátán.

Elég hamar rákaptunk a hírnév ízére.

Bármit megtennénk a hírnévért.

Bármit.

Tényleg bármit.

Ki akar azzal a tudattal meghalni, hogy úgyis elfelejtik?

Óriásplakátok és ingyenitalok az illegális lokálokban.

Még csak a kicsit lepukkantabbakban, de lokálokban!

És ingyen.

(Pincér)

Mit adhatok?

(Zeppo)

Kezdetben egy asztalt és hozzá egy társaságot.

Ó-ó, tudom, ki maga!

Ó-ó, dehogyan tudja!

Tényleg nem tudom... Sajnálom, uram, nem engedhetem be. A dress code kötelezően előírja a nyakkendő viselését.

Köszönöm, én anélkül is el tudom fogyasztani a vacsorámat.

Délután két óra van, uram.

Ha nagyon akarja, ebédelhetünk is.

Nyakkendő nélkül sajnos nem.

Nem mehetek be, mert nincs rajtam nyakkendő?

Így van, uram.

Nézzon már oda! Ott ül egy kopasz! Annál az asztalnál, látja?

Látom, uram.

Őt hogy-hogy beengedték haj nélkül? Azt nem írja elő a dress code, hogy a „legfelül semmi” nem elfogadható? Na, nem kell ennyire remegnie zavarában, fiatal ember, mindenkivel előfordul a köpni-nyelni-nem tudok. Szerintem maga tényleg tudja, hogy ki vagyok.

Tudom?

Elnézését kérem, uram, de itt szabályok vannak.

Szabályok? De hát ez Amerika!

Ami – épp a szabályai miatt – annyira különleges a világ más országaihoz képest.

Úgy látszik, maga tényleg nem tudja, hogy ki vagyok. Ezzel szemben, én pontosan tudom, hogy maga kicsoda.

Valóban?

Valóban. Maga egy senki. Én pedig színész vagyok, érti? Színész!

Bármi jobb, mint színésznek lenni.

És híres vagyok.

Bármi jobb, mint színésznek lenni.

Én színész vagyok és híres. És maga?

Az biztos, hogy most mindenki magát nézi, uram.

Paraszt vagyok, mi?

Ezt nem én mondtam, uram, hanem Ön mondta, uram.

Uram, uram, a kurva életbe már! Na, mennyi?

Mi mennyi, uram?

Dollár. Mennyi? Mennyi kell? Lefizetés.

Nem fogadhatom el, uram.

Ó, dehogynem.

(Zeppo megpróbál pénzt dugni a Pincér zsebébe.)

Nézze, uram, nincsen rajta a listán!

A listán?

A listán, uram.

Hát, csak ennyi a baj? Hát, akkor miért nem ezzel kezdte? Ez igazán nem probléma. Írjon fel!

Sajnálom, uram...

Ne aggódjon! Én híres színész vagyok, nyugodtan felírhat a listára.

Nem.

Rendben. Még egyszer, utoljára megkérdezem, de jól gondolja meg, hogy mit fog válaszolni. Biztosan nem enged be?

Elnézését kérem, uram, de a szabály az szabály.

Bármi jobb, mint a világon lenni.

Hát jó.

(Zeppo félholtra veri a Pincért. Csurom véres lesz.)

(Zeppo)

Én gyűlölöm ezt a kurva showbizniszt.

Zeppónak mindig úgy tűnt, hogy mindenki más árnyékában áll.

És emiatt állandóan verekedésekbe keveredett.

Senki le se szar. Ezért keveredek mindig verekedésekbe.

Melyeket – Harpóval vagy Grouchoval ellentétben – ő nyert meg.

Puhány pöcsök vagytok, drága testvéreim.

Tőlünk legalább nem fél mindenki.

Mer’? Ki fél?

Mindenki.

Ki az a mindenki? Ha, ki az?

Zeppo már megint elhányta magát a piától.

Blááááá.

Valakinek haza kellene vinnie. Így nem maradhat itt éjszakára.

Miért nem?

Ki fog száradni.

Ivott eleget.

Lenyeli a nyelvét.

Kilóg a szájából.

Ráül egy hajléktalan.

Már miért ülne rá egy hajléktalan?

Fogalmad sincs arról, mire képesek a hajléktalanok.

Mire képesek?

Mindenre.

Ráülni emberekre?

Pláne.

Abba még nem halt bele senki, hogy ráült egy hajléktalan.

Beviszi a rendőr, bent tartják éjszakára, tudod, milyen Zeppo.

Hirtelen és vehemens.

Nekiesik a rendőrnek, és ott marad évekre. Egyébként is, mindenki tudja, hogy nem lehet legálisan ennyire részegnek lenni.

Én vagyok a világtörténelem leghíresebb statisztája. Felesleges díszlet, ami mindig merev és fásult. Adjál még! Adjál még! Piát! Adjál már, miért nem adsz? Te seggfej. Bláááá. Úristen, de szarul vagyok.

És elájult.

Vigyetek haza!

És újra elájult.

Miért nem viztek haza?

Megint elájult.

Legközelebb, ha kinyitom a szemem, otthon akarok lenni.

És elájult.

Nagy nehezen felsegítettük.

Volt valahol egy pálinkám.

Anyánk kedvenc fia.

Sehol nem találta a helyét.

Nem találom a helyem, anya.

Nem baj, kisfiam. Nem kell felnőned addig, amíg nem akarsz.

Anyánknak nem volt más választása...

Nincs más választásom.

Átvette az irányítást.

Átveszem az irányítást.

Ő lett a menedzserünk.

És ezt meg is mondta a nagy Al Caponénak.

És ezt meg is mondom magának.

Hogy mostantól ő a főnök.

Mostantól én vagyok a főnök, Mr.

A nagy Al Capone, a rettegett bandavezér, a chicagói gengszter, a sebhelyes arcú annyira ledöbbsent azon, hogy egy nő így beszél vele, hogy egy közepes erősségű infarktus után padlót fogott.

Padlót fogtam, de nem haltam meg.

Magatehetetlenül feküdt, miközben bal bokáját egy, a csatornából arra tévedt patkány kezdte szaglászni.

Így kapták el a nagy Al Caponét, miközben a járdát koptatta teljes testfelületével.

És az Alcatrazba zárták.

És az Alcatrazba zártak.

IX. AZ ELSŐ TURNÉ – FORD – VISSZA NYC-BE

Halló, itt Mrs. Manager, akarom mondani, Minnie Palmer.

Anyamadárból átment anyacápává. Minnie Marxból Minnie Palmerré.

Legalábbis munkaidőben így nevezte magát.

A Marx testvérek mától: a The Marx Brothers.

The Marx Brothers.

És lesz egy turnéjuk!

És volt egy turnénk.

Egy országos turnéjuk!

Egy országos turnénk.

A legelső.

Texasban volt az egyik állomás.

Houston, jelentkezz, phhh, vétel.

Itt Houston, phhh, veszed az adást? Phhh, vétel.

Veszem az adást, Houston, phhh, vétel. Mennyi idő van még a holdra szállásig? Phhh, vétel.

Kurva sok, phhhh, vétel.

Amerika megismert minket.

1922 volt.

Az év, amikor megtört a jég.

És amikor az elsüllyeszthetetlen Titanic elsüllyedt.

Az tíz évvel korábban volt.

És a The Marx Brothers végre célba ért.

Pörögnek az évek és a városok.

Állandóan úton voltunk.

A '20-as évekre Amerika színházi kedvenceivé váltunk.

Éles és bizarr humorunk átszelte az egész országot.

Egész Amerika a hasát fogta, vagy a földön fetrengett a röhögéstől.

És ahogy keresztül-kasul szeltük az országot, úgy tűnt, hogy a beígért gazdasági fellendülés is gyökeret eresztett.

„Amerika dolga az üzlet.”

Az emberek kezdtek hozzászokni, hogy józanul kell bemenniük a munkahelyükre.

És józanul kell hazamenniük a feleségükhöz.

És a gyerekeikhez.

És egyszer csak azon kapták magukat, hogy van pénzüik.

Mivel nem tudták itálra költeni, megmaradt.

Tisztos amerikai állampolgárok lévén pedig úgy kezdtek el menekülni a megtakarításaiktól, mintha az fertőzne.

Mindenki költekezett.

A gépkocsik pedig milliószámra kerültek le a futószalagokról.

A gazdasági fejlődés húzóágazata az autógyártás lett.

Henry Ford épp átvágja a szalagot legújabb detroit-i gyára megnyitó ünnepségén.

Ahol egyébként leleplezi leges-leges-legújabb masináját.

Henry Ford gyűlöli a zsidókat.

Gyűlölöm a zsidókat, hölgyeim és uraim! Köszönöm, hogy itt vannak, köszönöm, hogy itt lehetnek!

Ford most mutatja be az új autót.

Csss, kuss!

Íme a zsidólapító masina! Bármilyen zsidót kilapít! Beül a volán mögé, nekimegy a zsidónak, és már lapul is!

Arra is lehet használni, hogy simán elvigyen A pontból B pontba?

Ez zsidólapító masina! Nem erre tervezték!

De lehetne erre használni?

Igen, hogyne... ahogy a Mona Lisát is lehet lábtörlőnek használni... Atyám!

Én zsidó vagyok.

Henry Ford maga mellé ültette a kis zsidó férfit, és kihajtott velük a városszélre túlra.

Szereti a férfi nemi szervet?

A péniszt?

A sajátomat?

Másét.

Hát...

Szereti, ugye?

Tiszteletben tartom.

Tiszteletben tartja?

Elfogadom, hogy másnak is van, nem csak nekem.

Ez eléggé úgy hangzik, mintha rajongana érte.

Nem rajongok, csak tiszteletben tartom. Mármint, nem teszek benne kárt, nem illetem csúnya szavakkal. De őszintén szólva, a női nemi szervvel is így vagyok.

A vaginával?

Attól az még női nemi szerv marad, hogy latinul mondja.

Tiszteletben tartja? Hm? Tiszteletben tartja?

Elfogadom, hogy neki van, nekem pedig nincs.

És ez nem frusztrálja?

A vagina?

Az, hogy a nőknek női nemi szervük van, magának meg férfi nemi szerve van.

Mire akar ezzel kilyukadni?

Én semmire, csak kérdzem.

Kezd egy kicsit kínossá válni a helyzet.

Persze hogy kezd kínossá válni, hiszen férfi meg női nemi szervekről beszélgetünk, hogyan volna ez kínos?

A város határában kiszállnak az autóból.

Húzza le a nadrágját!

Miért?

Csak húzza le.

Nem húzom.

Nem meri?

Nem akarom.

Mit rejteget a nadrágja alatt?

Semmit!

Semmit?

Vagyis hát, a férfi nemi szervemet.

Húzza le, hogy elhiggyem!

Nem.

Ha nem húzza le, okom van azt feltételezni, hogy valamit titkol.

Szemérmes vagyok.

Milyen?

Félénk.

Csak le kell húzni a nadrágját, mit van úgy oda? Ha nem bizonyítja be, hogy nem nő, okom van azt feltételezni, hogy nem férfi.

Nős vagyok, van három gyerekem.

Kifogás mindig van.

Én nem értem, mi ez...

Ne értse, mutassa!

Szegény kis zsidó ember ott álldogált egy amerikai mező szélén a város határában, míg ez a másik percekig csendben nézegette a péniszt.

Jól van, most már elhiszem. Jöjjön, hazaviszem.

Hazavitte. A kis zsidó ember pedig szégyenében megölte a postást. De isten igazságos volt. Az nem lehet, hogy megalázzák, és még börtönbe is vigyék. Valami igazság kell legyen ebben a kurva életben. Úgyhogy nem vitték börtönbe. Még előtte felkötötte magát.

Henry Ford új acélművei pedig munkahelyek százazreit teremtette meg.

Az acél kattogott.

A sav mart.

És, aki elfáradt a futószalag mellett, annak harangoztak.

Az amerikai gazdaság nagy fölénybe került a többi tőkés országgal szemben.

USA!

USA!

USA!

A pénzköltés megemelte az emberek adrenalin- és feromonszintjét.

És amikor az embereknek elfogyott a saját pénzük, elkezdtek más pénzt költeni.

Az alkoholfüggőséget tehát sikeresen felváltotta a mértéktelen költekezés.

Na, ezt nevezem én felelős és jól átgondolt fiskális politikának!

A bevételi többlet eredményeként az amerikai bankok világszerte nagy hiteleket nyújtottak cégeknek és államoknak, s e hitelek nyomán tovább nőtt az amerikai export.

A bankok egyre nagyobb és nagyobb épületekbe költöztek.

Már nem tudták tárolni azt a pénzmennyiséget, ami befolyt hozzájuk.

És ekkor...

A turnénk során, két állomás között...

Délnyugaton...

Valahol a sivatag közepén...

Ahol csak azért álltunk meg, mert apánknak valami eszébe jutott.

Valami eszembe jutott, álljunk meg!

Az éjszaka kellős közepén.

A legsötétebb órában.

Apánknak, életében először...

Olyan ötlete támadt, amiből nem lett baj.

Fiúk, vissza kell mennetek New York Citybe. Be kell venni a Broadwayt!

Egy tisztességes zsidó családban, még ha ex-európai, új-amerikai zsidó családról is van szó, mindig az van, amit az anya mond.

De egy tisztességes zsidó családban, még ha ex-európai, új-amerikai zsidó családról is van szó, az anya tudja, hogy mindig az van, amit az anya mond, de azt is tudja, hogy az apának mindig úgy kell éreznie, hogy az van, amit az apa mond.

Úgyhogy anyánk egyetértett.

Egyetérttek. Apátoknak igaza van. Visszamegyünk. És elfoglaljátok a Broadwayt!

Elfoglaljuk a Broadwayt!

Lemondtuk a turné összes hátralévő állomását.

Számszerűsítve: mind a tizenötöt.

És elindultunk vissza.

New York City-be.

Dal: New York-New York – repríz

X. NEW YORK – A NAGY VILÁGVÁLSÁG – AZ ANYA HALÁLA

Mi a baj?

Csss, halljátok?!

Csend van.

Nem fúj a szél.

Manhattanben mindig fúj a szél.

Ha nem fúj a szél Manhattanben, az olyan, mintha nem kelne fel a Nap.

Remeg a cipóm talpa.

Nekem meg a gyomrom.

Rossz előérzet.

A galambok egyszerre röppenek fel a Time Square-ről.

Valamit megéreztek a levegőben.

Veszély.

Dübörög a föld.

Földrengés?

Roszsabb.

Sokkal, de sokkal rosszabb.

Milyen nap van ma?

Csütörtök.

Csütörtök?

1924. október 24., csütörtök.

Emberek morajlása hallatszik a sarkon túlról.

Egyre hangosabbak.

Nem érzem jól magam.

Le kell dőlnöm egy kicsit.

Hívjunk orvost?

Biztos a stressz.

Hívjatok orvost!

Meg a sok munka. Rám férne már egy kis szórakozás. Vicces, nem? Zsibbadok.

Anya?

Mi a teendő, ha...?

Kérje meg az érintett személyt, hogy mosolyogjon. A stroke tünete lehet, ha az arc egyik oldala megereszkedik.

Anya?

Anya, mosolyogj!

Mosolyogj!

De hát, mosolygok.

Mi a teendő, ha...?

Kérje meg az érintett személyt, hogy emelje fel mindkét karját.

Anya?

Anya, emeld fel mindkét karod!

De hát felemelem.

Anya?

Anya, ismételd meg, amit mondok!

De hát ismétlem. Azt ismétlem, amit mondasz.

Anya, nem értem, mit mondasz.

Ha a fenti jelek bármelyikét észleli, azonnal hívja a segélyhívót!

Azonnal hívja a segélyhívót!

Azonnal hívja!

AZONNAL!

1929, anya meghal.

Anya meghal.

Anya?

Akut agyi érkatasztrófa.

Azaz?

Féloldali zsibbadás és féloldali bénulás.

Jól vagy?

Lój vagyok.

Beszédzavar.

Stroke.

Anya, miért haltál meg?

Minnie meghal.

Ez biztos csak valami vicc.

Mint a filmekben.

Majd feltámad, vagy kiderül, hogy nem is halt meg, csak félreértés volt.

Áprilisi tréfa, októberben.

Egy fura átverés.

Anya, biztos, hogy meghaltál?

Anya, miért haltál meg?

Minnie, miért haltál meg?

A stroke hirtelen, váratlanul kezdődik, de a legtöbb esetben kialakulása hosszú ideje fennálló kóros elváltozások következménye.

A stroke-ra való hajlam örökletes.

Mit csinál az ember, mikor megáll a világ a szívében?

Iszik.

Verekszik.

Meg akar halni.

És teljesen összeomlik.

Akárcsak a részvénytőzsde.

A „fekete csütörtök”.

Aznap reggel, nyitáskor az amerikai tőzsde 11%-os eséssel indult.

Vedd ki a pénzed!

Add el, add el!

A pánik a következő napon tetőzött további 11%-os eséssel.

Családok milliói mentek tönkre, dollármilliárdok szálltak el, a bedőlt részvényeket már semmilyen áron sem lehetett eladni.

Üzemek zártak be. Vállalkozások csődöltek be. A termelők kezén mérhetetlen mennyiségű felesleg maradt, amit nem lehetett értékesíteni, mert nem volt vásárlóerő.

Az embereken kitört a gyász.

A depresszió.

A kilátástalanság.

Eltemettük anyát.

Szia, anya.

Szia, anya.

Szia, anya.

Szia.

Minnie!

Apa, enned kell valamit.

Nem!

Anya felköltözött Manfredhoz.

Mi pedig odaköltöztünk apához.

Nem akartuk, hogy baj legyen.

Hogy rosszabb legyen.

De sokkal, de sokkal rosszabb lett minden.

Lassan és néha könnyes szemmel jutottunk el a deszkáig.

A kameráig.

Most már a kameráig jutottunk el lassan, és néha könnyes szemmel.

XI. HOLLYWOOD – II. VILÁGHÁBORÚ (1930–1950)

A '29-ben kirobbant nagy gazdasági világválság következtében – többek között – a színházak is bezártak.

De a mozik nem.

Nem, a mozik nem.

Hollywood továbbra is dübörög.

Sőt!

A kilátástalan anyagi gondokkal küzdő tömegek tömeges öngyilkossága arra sarkallta a központi kormányzatot, hogy még több pénzt öntsön a filmiparba.

Valahogy el kellett hitetni az emberekkel, hogy érdemes túlélni ezt az életet.

Hogy van miért végigvonszolni magukat a napokon és hónapokon.

Úgyhogy átmentünk Hollywoodba.

Ahol dőlt a pénz.

És a pezsgő.

És a kokain.

Annyi pénzt kerestünk, hogy sehogy sem tudtuk elkölteni.

Pedig próbáltunk szabadulni tőle. Minden erőnkkel.

És igyekezetünkkel.

De nem ment.

Sem a nők...

Sem a whisky...

Sem a fogadások nem vittek el annyit, mint amennyi befolyt a családi kasszába.

Gummót annyira kikészítette ez a rengeteg pénz, hogy inkább megint odament...

Odaszökött.

Megint odaszökött – a háborúba.

A másodikba.

Apa, ha Amerika beszáll a második világháborúba is, én oda megyek.

De apa nem válaszolt.

Apa nem érti már az emberi beszédet.

De, érti. Csak nem hallja. Nem hallja már az emberi beszédet.

És amikor nem hallotta, amit mondtunk neki, akkor arra gondoltunk, amit szerettünk volna, hogy halljon.

De Gummo nem gondolt a háborúra, csak odament.

Odaszökött.

Odaszökött.

Vissza.

Vissza.

Európába.

Mi pedig továbbra is próbáltunk szabadulni a pénztől itt, Amerikában.

Harpo annyira félt ettől a rengeteg pénztől, hogy egy nap kitalálta, hogyan szabadulhatnánk meg tőle.

Kitaláltam!

Mit?

Hogy hogyan szabadulhatnánk meg az összes pénzünktől! Csinálunk egy filmet. Egy olyan filmet, aminek mi leszünk a kizárólagos producerei. Belepumpáljuk az összes pénzünket, és csinálunk egy oltári nagy bukást.

Nagyon pontosan elterveztünk mindent.

Valójában még sohasem dolgoztunk annyit, mint ezen a filmen.

Olyan témához nyúltunk és akkor, amit és amikor még nem tudtak megemészteni a nézők – legalábbis mi azt hittük.

Itt van Amerika, és itt van Japán. Ha a térképet nézem, ez a két pont az, ami a legtávolabb van egymástól. Ha ledobjuk Japánra, mi itt, a túloldalt tök jól elleszünk. Úgy kell nekik, hogy a világ rossz oldalára születtek! Úgy kell

nekik, hogy miután a világ rossz oldalára születtek, nem költöztek át a világ jó oldalára. Felírtátok?

Fel.

Bocsi, hol lesz?

Rajta van a térképen.

Hol?

Remélem, azért Amerikát felismered.

Azt fel, persze! Ki ne ismerné fel Amerikát?

Hányszor kell még elmondani, hogy ne kávézz a kibaszott térkép fölött?

Csak a fáradtság miatt.

Tudom, mire van a kávé. Bassza meg!

Bocs-bocs-bocs.

Ezt nem hiszem el.

De legalább ne Kubára!

Hozz egy rongyot! Fogd meg!

Mit csinálsz?

Csak lecsepegtetem.

De minek, baszd meg, minek csepegteted le? Hozz egy kurva rongyot, és töröld le, nem kell csepegtetni! Mi vagy te, KGB, baszd meg? Hogy csepegtetsz itt, az eszem megáll, komolyan mondom. Ne hajtogasd, baszd meg!

Ha hajtogatod?

Ha lobogtatom.

Nem zászló az, hogy lobogtasd, baszd meg, hanem világtérkép, rajta a kibaszott célpontokkal Japánban! Tudod, mi az a szájbakúrt Japán, ugye?

Ország.

Ország, baszd meg! Az, Japán egy ország, gratulálok. Legalább ezt tudod. És hol van az a kurva Japán, na hol?!

Itt.

Itt van, igen. És csak azért is csinálja.

Nem direkt. Összeragadt.

Az agyad meg a faszod ragadt össze, baszd meg.

A két sarka.

Ez nem sarok, ez szél. Széle. Tedd már le!

Jól van, nem kell idegbetegnek lenni.

De, baszd meg, de, kell. Mert kihozod belőlem az állatot. Nem csoda, hogy felrobbantatom azt a kurva atomot. Hát, ha ennyi fasszal vagyok körülvéve, hogy lehetne ezt másképp kibírni? Állj csak meg! Azt honnan szedted?

Találtam.

De hol?

Hátul volt a raktárban.

Ez az egy volt?

Ez, miért?

Nincs még egy?

Nincs. Mer'?' Kéred?

Biztos nincs még egy belőle? Just in case?

Just in case sincs. Egy van. Mindig is egy volt.

Mi az?

Lufi.

Azt látom.

Akkor minek kérdezed?

Olyan, mint a Föld.

Nem olyan az. Föld alakú és Föld színű.

Állj!

Kéred? Tényleg odaadom.

Valami nem stimmel vele.

Lehet, kicsit ereszt.

Mutasd, hol van Japán!

A helyén. Itt, Amerika mellett.

Már miért lenne Japán Amerika mellett? Kurvára a másik oldalon van.

Hát, a másik oldalon.

Hány oldala van a Földnek?

Hát így egy nagy, nem? Mármint, így befogja a teret, mármint önmagát, így befogja, hogy egy ilyen valami, ilyen izé, egy nagy forma, ami egy és önmaga. Mutasd a másikat! A térképet, hajtsd ki! Japán a túloldalon van.

Ott, igen, de itt nem.

De ott miért nem, itt meg miért igen?

Ugye, tudja, uram, hogy az a térkép, az egy sík, ez pedig egy gömb? Lévén a Föld, a bolygó, amin élünk, gömbölyű.

Hogy a picsába ne tudnám, baszd meg?

Japán itt van tőlünk nem messze.

Mihez képest nem messze?

Hát, mondjuk Európához képest nem messze.

A kurva életbe. Akkor mégsem vagyunk olyan messze, mint amekkora pofám volt.

Nem, egyáltalán nem.

És akkor nekünk is bajunk lesz?

Lehet.

És ezt miért nem mondták?

Mondtuk.

Mikor?

Hónapok óta minden nap.

És én nem értettem, vagy ti nem tudtátok jól elmondani?

Mi jól elmondtuk.

Szemléltettük is.

Mivel?

A falhoz basztunk egy bögrét.

Az az volt? Azt hittem, hogy csak ideges voltál, és nem tiszteled a tárgyakat, baszd meg.

Biztosak voltunk a botrányban.

A botrányosan nagy bukásban.

De helyette: botrányosan sok pénzt kerestünk.

A picsába!

A nézettség az egekben volt. Napról napra döntöttük az újabb és újabb rekordokat.

Abban reménykedtünk, hogy legalább a politika betiltja.

De nem tiltotta. Imádta.

Washingtonban, a többi városhoz képest, csak fél évvel később vették le a műsorról.

Az egész kibaszott kongresszus ezt nézte.

Meg a szenátus is.

Roosevelt, az Amerikai Egyesült Államok első kerekes székes elnöke állítólag több mint 15-ször látta.

Azóta akadálymentesítettek az amerikai mozik.

Az Európából Amerikába vezető utat viszont nem akadálymentesítették.

Gummo nem jött haza.

Igyekeztünk nem gondolni a halálra, mert amikor a halálra gondoltunk, apánk mindig megérezte, hogy a halálra gondolunk.

És kezdődött előlről a régi nóta.

Búskomorság és reflexszerűen neki az óceánnak.

És olyankor, amikor reflexszerűen az óceán felé indult, nekünk kellett őt finoman visszaterelni a kontinens pereméről.

Le ne essél, édesapám, a világnak is van vége.

A legutolsó alkalommal, pirkadatkor ment.

Valószínűleg egyikünk a halálról álmodott azon az éjjel.

De nem tudjuk, hogy melyikünk.

Mióta Hollywoodba jöttünk, nem emlékszünk az álmainkra.

A saját álmainkra.

Csak egymáséira.

De azt nem tudjuk, hogy ki kiére emlékszik. Ezért reggelente elmeséltük egymásnak az álmainkat, amiket nem mi álmodtunk, de mi emlékeztünk rá, és megpróbáltuk kitalálni, hogy vajon ki melyiket álmodhatta.

Szóval, egyikünk a halálról álmodott az éjjel.

Antonio haláláról.

Azt álmodta valamelyikünk, hogy Antonio Al Capone személyi szakácsa volt a börtönben.

Az Alcatrazban.

És Antonio, puszta újítási szándékból, pár ananászkarikát rakott az öreg Al Capone sonkás-kukoricás pizzájára, és ettől Al Capone annyira dühös lett, hogy puszta kézzel megfojtotta a szegény Antoniót, majd a halott Antoniónak még a szemét is kinyomta a két hüvelykujjával.

Szóval búskomorság, neki az óceánnak.

A legutolsó alkalommal, pirkadatkor ment.

És mentünk utána mi is.

(Ügyvéd)

Megismer még?

(Frenchie)

Tessék?

Megismer?

Talákoztunk már?

Csak egyszer. Illetve kétszer. Röviden.

Nem emlékszem.

Akkor talákoztunk, mikor még nem volt udvaruk.

Milyen udvarunk?

Manhattanben?

Nem volt udvaruk. És én adtam. Évekkel ezelőtt. Nagyon régen.

Maga az?

Megismer?

Nem, de maga az. Magától kaptuk a papírokat is. Mi történt magával?

Nyomorékká tett az idő.

Harcolt a háborúban?

Nem kell ahhoz háborúban harcolni, hogy az ember megnyomorodjon. Harcoltam – a feleségemmel, a gyerekeimmel, mindenkivel.

Apa nem emlékezett a férfi nevére.

Nem emlékszem a nevére.

A férfi pedig nem mondta meg, hogy hívják.

De annyi kiderült, hogy a háború után elhagyta a felesége. A férfi vonat elé ugrott, és elvesztette mind a két lábát és az egyik kezét.

Idővel biztosan meg fogja szokni, hogy túlélte.

Megtenne nekem egy szívességet?

Mi lenne az?

De ezután a férfi nem szólalt meg többé, csak a vizet nézte. És valamire gondolhatott, amire apa válaszként csak sóhajtott egy nagyot...

Mi még sohasem hallottuk sóhajtani apát.

Apa a férfi mögé lépett...

Akkor? Indulhatunk?

És elindultak.

Elöl a férfi, akinek volt udvara, amikor nekünk még nem volt, és mögötte apa.

És mentek, egyenesen.

Előre.

Egészen az óceán közepéig.

És ott megálltak, és nem mentek tovább.

Így választotta el az óceán végérvényesen apát Európától.

Vagy kötötte össze vele.

Vagy kötötte össze vele.

XII. TELEVÍZIÓ – NYUGDÍJAS ÉVEK: '50, '60

Apa halála után már szabadon lehetett gondolni bármire. Még a halálra is.

Zeppo gondolt rá a legtöbbet.

Zeppo mindig is vágyott a sikerre.

Zeppót, gyerekként, sokszor érte csalódás. És a zűrös manhattani és chicagói évek sem tettek jót az érzékeny lelkének.

Minden kritikát ostorcsapásként élt meg.

Minden észrevételt.

Megszokta, hogy mindig mindenholnan kilógott.

Mindig mindenholnan kilógtam.

Hogy korábban mindig mindenért őt okolták.

Mindig mindenért engem okoltak.

Mindig mindenért őt okoltuk.

Nem én voltam, Zeppo volt! Ő törte össze...

És mivel mi már akkor is jó színészek voltunk, Zeppo viszont egy kicsivel gyengébb, hiába mondott igazat, a mi hazugságunk hitelesebb volt, mint az ő igazsága.

Zeppo öngyilkos lett.

Öngyilkos lettem.

Nem akarta, hogy újra megszégyenítsék.

Nem tudta megvárni, míg a lelke megszereti önmagát.

Nem tudtam megvárni...

Zeppo temetése kora hajnalban volt, estére meg is öszültünk. Mind a hárman.

Összetartó család a miénk.

Te Chico, te hány éves vagy?

Chico volt köztünk a legidősebb.

Hatvanhárom.

Hát, akkor isten éltesen, te hatvanhárom!

Ez micsoda?

Televízió.

Nem kérem.

Mindenkinek van... Gyere, ülj le ide mellénk!

De nem akarok.

Akkor mit akarsz csinálni?

Semmit.

Azt a TV előtt lehet a legjobban.

Elmegyek sétálni.

Hova?

Sehova. Csak megyek.

Nem mész te sehova.

Hát, pont ezt mondom, hogy sehova.

Jó.

Jó.

Akkor... most mit csinálunk?

És azzal bekapcsoltuk a televíziót.

Zenei Medley Part 1.

Aznap este pizzát rendeltünk.

Si, signor. Egy szempillantás, és ott vagyok.

És tényleg itt volt.

Aznap este Antonio velünk maradt.

Nincs kedvem visszamenni dolgozni, signor!

Öreg lett az Antonio.

Öreg... Már a pizza meg a tortellini sem a régi.

Úgyhogy együtt néztük tovább a televíziót.

És nem hittünk a szemünknek.

Apa táncoló cipőit.

Anya halála óta nem láttuk őket.

Egy fura frizurájú fiatalember fizikai állapotát veszélyeztették.

Ide-oda rángatják a csípőjét.

Szegény, csak kapkodja a levegőt, hogy tartani tudja velük a tempót.

A lányok meg csak sikongnak.

De nem világos, hogy vajon rémületükben sikongnak – nehogy a cipők kicsinálják a fickót –, vagy mert élvezik a mutatványt.

Ülünk a televízió előtt szótlanul, és nézzük, ahogy apánk öröksége Elvis Presley-t a csúcsra repíti.

Ezzel hivatalosan is árvák lettünk.

Legközelebb egy Vietnamból hazatérő hadirokkant lábán láttuk.

De csak az egyiket.

Mert a hadirokkantnak már csak egy lába volt.

Zenei Medley Part 2.

A hetvenes éveket már egyikünk sem élte meg, pedig azt mondták, az az évtized kurva jól sikerült...

Várjatok! És Groucho?

Groucho!

Baszki, tényleg!

Grouchóról megfeledkeztünk.

Groucho 1974-ben megkapta az Oscart.

Nem, 1974-ben Groucho átvette az Oscart.

Mi kaptuk meg. Ő és mi. A The Marx Brothers. Groucho csak átvette.

Igazság szerint ez nem is volt igazi Oscar-díj.

Nem?

Nem.

Kár.

Csak tiszteletbeli.

A tiszteletbeli, az jobb vagy rosszabb, mint a sima?

Jobb, mintha meg se nyerte volna.

Ezt nem nyertük, testvér, ezt adták.

Szánalomból?

Vagy sajnálatból.

Együttérzésből.

Gyorsan. Mielőtt még ő is meghalna.

És végül sikerült?

Mi sikerült?

Meghalnom.

Sikerült.

Az mindenkinek sikerül.

THE END